

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 12, No. 4, 2017, pp. 220 - 240

OJED

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

A STUDY OF GUIDELINES FOR THAI LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT

TO ENHANCE THE FIVE MINDS OF SEVENTH GRADE STUDENTS

นางสาวผการัตน์ ไยทอง*

Pakarat Yaithong

ผศ.ดร. วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ คงเผ่า**

Asst. Prof. Wipawan Wongsuwan Kongpao, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูภาษาไทยจำนวน 132 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตหาลักษณะจำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามครูและแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตหาลักษณะ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ครูจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตวิทยาการและจิตเคาพบ่อยครั้ง จัดการเรียนรู้เพื่อให้มีจิตจริยธรรมและจิตสร้างสรรค์เป็นบางครั้ง และจัดการเรียนรู้เพื่อให้มีจิตสังเคราะห์น้อยครั้ง 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียน คือ ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงและแบบย้อนกลับ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอน เทคนิคการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ วิธีสอนโดยการสาธิต การอภิปราย การใช้โครงงานเป็นฐาน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนการสอนแบบตกผลึก การสะท้อนคิด การคิดไตร่ตรอง การเรียนรู้แบบร่วมมือ การพัฒนาความเคารพสิทธิมนุษยชน กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา กิจกรรมสุนทรียสนทนา กระบวนการกระจำนัยและ กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งทำให้นักเรียนได้พัฒนาครบทุกจิตลักษณะ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยใช้วิธีการถามตอบ การสังเกต การทดสอบ การตรวจผลงานจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน และการสัมภาษณ์ทัศนคติค่านิยมเพื่อวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: y.pakarat@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: wipawan.w@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

This research aimed to study state and propose guidelines for Thai language learning management to enhance the five minds of seventh grade students. The research data on Thai language instruction were 132 Thai teachers, and 3 experts on five minds. The research instruments were questionnaires and interview questions for experts on five minds. The collected data were analyzed by using percentage, means, and standard deviation and content analysis. The research results could be summarized as follows: 1) teachers' instructions were usually enhanced disciplined and respectful minds and sometimes enhanced ethical and creating minds, while hardly enhanced synthesizing mind. 2) The guidelines for Thai language learning management to enhance the five minds of students were as follows: Teachers designed their learning management according to authentic circumstance and applied backward design, Teachers implemented various teaching methods, techniques, and learning activities i.e. demonstration, discussion, project-based learning, Teachers applied active learning management, performance-based learning, crystal-based learning, reflective thinking approach, cooperative learning, Human rights developmental approach, contemplative education, dialogue, value-oriented processes, and service-mind activities. All those approaches were implemented to develop students' five minds, teachers used printed and electronics learning materials to make students understand the lesson better and teachers applied authentic assessment before learning, learning, and after learning. The methods used were questions, observation, testing, checking students' projects. Students' ethics were evaluated by interviewing their attitudes and values.

คำสำคัญ: แนวทาง / การจัดการเรียนรู้ / จิตห้าลักษณะ

KEYWORDS: GUIDELINES / LEARNING MANAGEMENT / THE FIVE MINDS

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาไทยไว้ในมาตราที่ 6 ว่าการจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ซึ่งเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) มีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความเข้มแข็ง สังคมแห่งภูมิปัญญา สังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งความสามัคคี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสติปัญญาและคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ และสมรรถนะสำคัญของนักเรียน 5 ประการไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 โดยทั้งสองส่วนมีสาระสำคัญที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่งและมีคุณธรรมจริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

อย่างไรก็ตาม แม้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานจะกำหนดสาระสำคัญที่ต้องการพัฒนานักเรียนไว้ในหลักสูตร แต่จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2554-2558 ที่ประเมินสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2554 พบว่า สถานศึกษาทั้งหมดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7,042 แห่ง ผู้ประเมินได้สรุปว่า ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สถานศึกษาส่วนใหญ่มีผลการประเมินในระดับพอใช้ (ร้อยละ 53.14) และตัวบ่งชี้ที่ 6 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษามีผลการประเมินในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน (ร้อยละ 0.28)

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเสนอแนะประเด็นที่จะต้องพัฒนานักเรียน โดยครูจะต้องเสริมสร้างและมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยเฉพาะให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554)

การพัฒนานักเรียนตามข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเพียงการพัฒนานักเรียนในด้านของสติปัญญา แต่การที่นักเรียนจะเป็นคนเก่งและดีได้นั้น นักเรียนจะต้องพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย

แนวคิดหนึ่งในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งด้านสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม คือ แนวคิดจิตห้าลักษณะ (Five minds) ของ Howard Gardner (2006) ซึ่ง “จิต (Mind)” หมายถึง “ความคิด” อันประกอบด้วยจิตวิทยาการ (Disciplined Mind) จิตสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) จิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) จิตเคารพ (Respectful Mind) และจิตจริยธรรม (Ethical Mind) จิตวิทยาการ จิตสังเคราะห์ และจิตสร้างสรรค์เป็นลักษณะของบุคคลที่มีสติปัญญา ส่วนจิตเคารพ และจิตจริยธรรมเป็นลักษณะของบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม (Gardner, 2006) ดังนั้น แต่ละจิตจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาให้นักเรียนเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม

การเสริมสร้างจิตวิทยาการ จิตสังเคราะห์ และจิตสร้างสรรค์จะพัฒนานักเรียนด้านสติปัญญาให้เป็นบุคคลที่มีวินัยในตนเอง จนสามารถเรียนรู้ได้เข้าใจในสาขาวิชานั้น ๆ อย่างถ่องแท้ รู้จักวิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในงานที่ทำได้ รวมทั้งทำสิ่งที่แปลก

ใหม่ได้อย่างหลากหลาย คล่องแคล่ว และมีลำดับขั้นตอนชัดเจน การเสริมสร้างจิตเคารพและจิตจริยธรรมมีความสำคัญในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้เป็นบุคคลที่เคารพผู้อื่นทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และชาติวุฒิ เคารพและทำความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งการตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมจริยธรรม จะทำให้นักเรียนเลือกทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม รู้จักใช้ความรู้ที่มีในทางที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

การศึกษางานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จิตห้าลักษณะ ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการคิดตามแนวคิดจิตทั้ง 5 ของการ์ดเนอร์สำหรับนักศึกษาพยาบาล (สมิตตา สว่างทุกข์, 2553) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งวิทยาการ จิตแห่งการสังเคราะห์ และจิตแห่งการสร้างสรรคสำหรับนิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (คงรัฐ นวลแปง, 2554) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (กานต์วี บุญญานุสิทธิ์, 2554) งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษากับนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตห้าลักษณะในระดับมัธยมศึกษา คือ การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นทีมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (กิตติศักดิ์ ลักษณะ, 2554)

อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตห้าลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางในการเสริมสร้างจิตห้าลักษณะ เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นนักเรียนในระดับเริ่มต้นของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่จะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตห้าลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยศึกษาสภาพของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจากครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักของประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้มีสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม และศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจากศึกษานิเทศก์ และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตห้าลักษณะของนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตห้าลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตห้าลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยของเรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ จิตหาลักษณะ คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณภาพนักเรียน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยศึกษาความสอดคล้องของรายละเอียดใน หัวข้อต่าง ๆ กับลักษณะของจิตหาลักษณะเพื่อนำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ข้อ คำถามในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เฉพาะเจาะจงไปที่การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียน

2. การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอ แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยศึกษา จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูภาษาไทยมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาในเทศก์และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตหาลักษณะ โดยใช้แบบสอบถามครู แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตหาลักษณะ ประกอบด้วย ศึกษาในเทศก์และอาจารย์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากรในการวิจัย ประกอบด้วย ครูภาษาไทยมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาในเทศก์ที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะ

3.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามและกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้สัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม คือ ครูภาษาไทยที่สอนมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 132 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ คือ ศึกษาในเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน และอาจารย์ มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามครูและแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดรายการให้เลือก (Check-list) และแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) และลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเนื้อหาของคำถามสอดคล้องกับแบบสอบถามครูภาษาไทย

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยกำหนดลักษณะของพฤติกรรมที่บ่งชี้จิตหาลักษณะ กำหนดองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กำหนดโครงสร้างและข้อคำถามของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด แล้วนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเครื่องมือวิจัยที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเรียบร้อยแล้ว มาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค (Item-objective congruence: IOC) และปรับข้อคำถามตามที่คุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ

จากนั้นนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้กับครูภาษาไทยมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร และนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ออกหนังสือเพื่อขอความร่วมมือจากครูมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาพิเศษและอาจารย์มหาวิทยาลัย จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง รายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและสัมภาษณ์ มีดังนี้

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทยมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้รับแบบสอบถามคืน 132 ฉบับ จาก 151 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.42 นำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์จำนวน 1 คนและอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะจำนวน 2 คน นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และนำเสนอเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

6. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบ

แบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และวิเคราะห์การดำเนินการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่ $\bar{x}$ S.D และหาค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยกำหนดการแปลผลระดับของการปฏิบัติ โดยใช้เกณฑ์ Likert Scale (Likert, 1967) ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติตามข้อความนั้นในระดับมากที่สุด/ประจำ

3.50 – 4.49 หมายถึง มีการปฏิบัติตามข้อความนั้นในระดับมาก/บ่อยครั้ง

2.50 – 3.49 หมายถึง มีการปฏิบัติตามข้อความนั้นในระดับปานกลาง/บางครั้ง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีการปฏิบัติตามข้อความนั้นในระดับน้อย/น้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีการปฏิบัติตามข้อความนั้นในระดับน้อยที่สุด/น้อยที่สุด

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์และอาจารย์มหาวิทยาลัยมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยตนเองและมีผู้ช่วยวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความคลาดเคลื่อนของข้อมูลน้อยที่สุด และสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบความเรียงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.1 ข้อมูลทั่วไปของครูภาษาไทย

ครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.20 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 28.80 โดยทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-30 ปี ร้อยละ 34.80 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.70 และปริญญาโทร้อยละ 33.30 ครูภาษาไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาภาษาไทย 5-10 ปี ร้อยละ 40.20 จำนวนคาบที่สอนภาษาไทย/สัปดาห์ 16-20 คาบ ร้อยละ 70.50 และมีจำนวนนักเรียนในห้องเรียน/คาบ ส่วนใหญ่ 41-45 คน ร้อยละ 37.10

1.2 สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและระดับการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

	ค่าเฉลี่ยและระดับการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย										ระดับการปฏิบัติ
	การออกแบบ		การจัดกิจกรรม		การใช้สื่อ		การวัดและประเมินผล		ค่าเฉลี่ยทั้งหมดของแต่ละจิตลักษณะ		
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	
จิตวิทยาการ	4.15	0.78	4.22	0.77	4.09	0.86	4.33	0.62	4.20	0.76	บ่อยครั้ง
จิตสังเคราะห์	2.48	0.51	2.42	0.48	2.48	0.50	2.43	0.49	2.45	0.50	น้อย
จิตสร้างสรรค์	3.05	0.65	2.74	0.62	2.75	0.56	2.56	0.53	2.78	0.59	บางครั้ง
จิตเคารพ	3.92	0.83	4.09	0.77	4.01	0.79	4.16	0.70	4.05	0.77	บ่อยครั้ง
จิตจริยธรรม	3.40	0.63	3.35	0.53	3.39	0.56	3.57	0.58	3.43	0.58	บางครั้ง

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและระดับการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ครูภาษาไทยมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากค่าเฉลี่ยทั้งหมดของแต่ละจิตลักษณะ เรียงจากมากไปน้อย คือ จิตวิทยาการมีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x}=4.20$, $S.D.=0.76$) จิตเคารพ มีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x}=4.05$, $S.D.=0.77$) จิตจริยธรรม มีระดับการปฏิบัติบางครั้ง ($\bar{x}=3.43$, $S.D.=0.58$) จิตสร้างสรรค์ มีระดับการปฏิบัติบางครั้ง ($\bar{x}=2.78$, $S.D.=0.59$) และจิตสังเคราะห์มีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x}=2.45$, $S.D.=0.50$)

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

การจะพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนเก่งและดี ครูต้องจัดกระบวนการเรียนการสอน บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยต้องวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง และออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ ให้นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันทำงาน และปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อตกลง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จและเป็นการสร้างวินัยในตนเอง และในการวัดและประเมินผล ครูต้องใช้กระบวนการประเมินตามสภาพจริง

1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย

ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมพัฒนาการทางสมองทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย ภาษา และการรับรู้ พัฒนาทักษะการคิด และการแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผลในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนานักเรียนตามศักยภาพของนักเรียนในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ออกแบบกิจกรรมกลุ่มให้

นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจตนเอง รู้จักส่วนดีและส่วนบกพร่องของตนเอง เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้นได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

2) การออกแบบการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย

ครูออกแบบการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น เช่น หนังสือเรียน พาวเวอร์พอยท์ สื่อวีดิทัศน์ โปรเจคเตอร์ใช้ประกอบการเรียนการสอน

3) การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

ครูออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยโดยวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ครูใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ และตรวจงานของนักเรียน และกำหนดเกณฑ์รูบรีคเพื่อให้สามารถวัดและประเมินนักเรียนได้ถูกต้องตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้

2.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย

กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยที่เสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตวิทยาการ จิตสังเคราะห์ และจิตสร้างสรรค์ ประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนการสอนแบบตกผลึก และการสะท้อนคิด

กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยที่เสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตเคารพ ประกอบด้วย กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา กิจกรรมสุนทรียสนทนา การคิดไตร่ตรอง การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการส่งเสริมการพัฒนาความเคารพสิทธิมนุษยชน เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่สะท้อนตัวชีวิต 6 ประการ ได้แก่ ทักษะทางด้านอารมณ์ ทักษะทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเคารพสิทธิมนุษยชน การมีบุคคลต้นแบบที่ดี การมีจิตเมตตา และการคิดทางบวก ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเสริมสร้างจิตจริยธรรม ประกอบด้วยกระบวนการกระจำค่านิยม และกิจกรรมจิตอาสา เพื่อให้นักเรียนเกิดจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคม คำนึงถึงประโยชน์ของทุกฝ่าย และมีวินัยในตนเอง

2.3 แนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย

ครูใช้หนังสือเรียน พาวเวอร์พอยท์ เพื่อประกอบการบรรยาย นำเสนอประเด็นต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้ง่าย นอกจากนี้ครูยังใช้สื่อวีดิทัศน์ และช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่าง หรือสื่อประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจในประเด็นที่ศึกษามากยิ่งขึ้น และสำหรับห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก ครูควรเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์กับเครื่องฉายโปรเจคเตอร์ เพื่อให้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง และใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แบบฝึกหัด ใบงาน เพื่อให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ดังนั้น การใช้สื่อการเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.4 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

ครูต้องมีแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถวัดความรู้และทักษะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของนักเรียน โดยใช้กระบวนการประเมินตามสภาพจริง เพื่อวัดและประเมินผลนักเรียนทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้ก่อนเรียน โดยใช้วิธีการถามตอบ การสังเกต การทดสอบก่อนเรียน เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของนักเรียน วัดและประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียน โดยวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตหาลักษณะของนักเรียน โดยใช้วิธีการถามทดสอบ ตรวจแบบฝึกหัด หรือชิ้นงานท้ายคาบหรือท้ายหน่วยการเรียนรู้ รวมถึงการให้คะแนนการนำเสนองานเดี่ยวและงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน และวัดและประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียนเป็นการวัดและประเมินผลสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งหมด

ดังนั้น เมื่อต้องการทราบว่า นักเรียนมีจิตหาลักษณะหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ให้ครูตรวจการทำโครงการ หรือ PBL (Project-based learning) เพราะ โครงการและ PBL เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเกิดจิตหาลักษณะครบทั้งห้าจิตหาลักษณะ อีกทั้งยังวัดและประเมินผลจิตเคารพและจิตจริยธรรมได้ด้วยการวัดและประเมินผลค่านิยม

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยแบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้จากศึกษานิเทศก์ และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญเรื่องจิตหาลักษณะ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยอภิปรายผลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยสรุปว่า มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนเกิดจิตหาลักษณะครบทุกจิต แต่ระดับปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดแต่ละจิตมีความแตกต่างกัน เมื่อผู้วิจัยพิจารณาค่าเฉลี่ยทั้งหมดของแต่ละจิตหาลักษณะแล้ว พบว่า ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยบ่อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการ

และจิตเคารพ ขณะเดียวกันครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยน้อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์ โดยมีเหตุผลประกอบผลการวิจัย 3 ประการดังนี้

1) ครูภาษาไทยมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการบ้อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูศึกษาลักษณะของนักเรียนก่อนวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนและการนำความรู้ในสาระต่างๆ ของวิชาภาษาไทยไปใช้ประโยชน์ เช่น หลักการฟัง ดู พูด อ่าน เขียน การใช้ภาษาไทยและวรรณคดีไทย และศึกษาลักษณะของนักเรียนจากการสังเกตวินัยในการเรียน เช่น ความตั้งใจ ความตื่นตัวในการสนทนากับครูในชั้นเรียน และความรับผิดชอบในการทำงาน เพื่อให้สามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและความสนใจของนักเรียน ซึ่งการศึกษาลักษณะของนักเรียนด้วยการถามความรู้เดิม ทำให้ครูสามารถจัดเนื้อหาสาระโดยลำดับความยากง่ายของเนื้อหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับนักเรียน สอดคล้องกับสullivan เอ็มมอร์พรธ (2549: 110-111) ที่กล่าวว่า หลักของการออกแบบการจัดการเรียนรู้คือครูต้องจัดเนื้อหาสาระให้เป็นลำดับขั้นตอน คำนึงถึงความยากง่ายและความต่อเนื่องของเนื้อหา จัดรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน

2) ครูมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนมีจิตเคารพบ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน ทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อให้นักเรียนช่วยกันเรียน ช่วยกันทำงานจนประสบความสำเร็จ ส่งผลให้นักเรียนเกิดจิตเคารพ เพราะนักเรียนจะต้องพูดและปฏิบัติต่อครูและเพื่อนด้วยความสุภาพ แสดงถึงความเข้าใจ ให้เกียรติ และรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้สามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับเพื่อนได้ ในขณะเดียวกัน เมื่อนักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้ดี นักเรียนก็จะช่วยกันเรียนจนทุกคนในกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจภาษาไทยอย่างถ่องแท้เช่นกัน สอดคล้องกับ Gardner (2006:116) ที่กล่าวว่า การวางแผนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนเป็นการวางแผนการฝึกทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

3) ครูมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์น้อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนได้วิเคราะห์ข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น ประเด็นหลักกับประเด็นรองจากข้อมูล มีครูเพียงส่วนน้อยที่พัฒนาให้นักเรียนเกิดจิตสังเคราะห์ เนื่องจาก ครูไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์ได้ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะการจะพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์ จะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลโดยเรียงเรียงประโยคด้วยสำนวนภาษาของตนเองได้อย่างถูกต้องชัดเจน ดังที่ Gardner (2006:3) กล่าวว่า จิตสังเคราะห์เป็นจิตที่แสดงออกถึงการเข้าใจข้อมูล การวิเคราะห์ ประเมินค่า และผสมผสานเรียบเรียงข้อมูลจนกลายเป็นข้อมูลใหม่ที่มีค่าต่อนักเรียนเอง ดังนั้น ครูควรให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์และผสมผสานเรียบเรียงข้อมูลอยู่เสมอเพื่อเสริมสร้างจิตสังเคราะห์ให้นักเรียน

2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยสรุปว่า ครูปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนเกิดจิตหาลักษณะครบทุกจิตสอดคล้องกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยข้างต้น เมื่อผู้วิจัยพิจารณาระดับการปฏิบัติโดยแยกแต่ละจิต พบว่า ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยบ่อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการและจิตเคารพ แต่จัดกิจกรรมการเรียนรู้บ่อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์ โดยมีเหตุผลประกอบผลการวิจัย 3 ประการดังนี้

1) ครูภาษาไทยมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการบ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูได้เปิดโอกาสให้นักเรียนถามในประเด็นที่สงสัย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับความรู้ที่หลากหลายจากการฟัง ดูและอ่านจากหลายแหล่งเรียนรู้ เช่น การฟังเล่าเรื่อง การดูละครหรือบทบาทสมมติ การอ่านบทเรียนหรือบทประพันธ์ เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งกิจกรรมการเรียนรู้แบบเดี่ยว คู่ และกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และอภิปรายความรู้เรื่องที่เรียนร่วมกับครูและเพื่อน ซึ่งการให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้ด้วยตนเอง ได้ทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน และได้สอบถามในประเด็นที่สงสัยจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ได้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในวิชาภาษาไทย สอดคล้องกับ ทิศนา ขมมณี และคณะ (2543) ที่กล่าวว่า หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คือให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมีการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

2) ครูภาษาไทยมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีจิตเคารพบ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูจะให้นักเรียนจัดกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นด้วยการให้เกียรติ เข้าใจและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะเมื่อนักเรียนเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นมีความเคารพซึ่งกันและกัน นักเรียนก็จะทำงานและอยู่ร่วมกันได้ สอดคล้องกับ Gardner (2006: 119-120) ที่กล่าวว่า ครูสามารถเสริมสร้างจิตเคารพให้แก่ให้นักเรียนได้โดยการมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนรับผิดชอบร่วมกัน ให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานตามหน้าที่ของตนเอง และเคารพให้เกียรติในหน้าที่ของผู้อื่นเช่นกัน กล่าวคือ นักเรียนต้องเชื่อมั่นในความสามารถของสมาชิกกลุ่ม และร่วมกันทำงานเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

3) ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์น้อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูให้นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์และจับประเด็นสำคัญเรื่องที่สนใจ จากหนังสือหรืออินเทอร์เน็ต ครูสอนเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกประเด็นหลักออกจากประเด็นรอง แยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นเพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินค่าข้อมูลได้อย่างถูกต้อง แต่ครูปฏิบัติบ่อยครั้งในการให้นักเรียนสืบค้นวิเคราะห์แล้วเรียบเรียงผสมผสานข้อมูลด้วยตนเองจนได้เป็นโครงงาน

สาเหตุที่ครูปฏิบัติได้น้อยครั้ง เพราะขั้นตอนในการสังเคราะห์ข้อมูลมีหลายขั้นตอน และต้องใช้เวลาการแบ่งเวลาให้นักเรียนทำโครงงานจึงจำเป็นอย่างยิ่ง หากครูไม่จัดสรรเวลาให้นักเรียนได้ทำโครงงาน นักเรียนก็จะเรียนรู้เพื่อให้เกิดจิตสังเคราะห์ได้น้อยครั้ง ดังนั้น การจะเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจิตสังเคราะห์ในระดับที่สูงขึ้น ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกฝนเรียบเรียงผสมผสานข้อมูลด้วยตนเองอยู่เสมอจนได้

เป็นโครงการภาษาไทยของนักเรียนเอง สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549: 48-69) ที่อธิบายถึงขั้นตอนของการสังเคราะห์ข้อมูลไว้ว่า หลังจากที่ได้สืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแล้ว นักเรียนจะต้องผสมผสานเรียบเรียงข้อมูลเพื่อให้ได้เป็นข้อมูลใหม่ที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ การเสริมสร้างนักเรียนในส่วนนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์ในระดับที่สูงขึ้น

3. ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยสรุปว่า ครูปฏิบัติด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนเกิดจิตหาลักษณะครบทุกจิต เมื่อผู้วิจัยพิจารณาระดับการปฏิบัติโดยแยกแต่ละจิต พบว่า ครูใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทยบ่อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการและจิตเคาเรฟ แต่ใช้สื่อการเรียนรู้บ่อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์ โดยมีเหตุผลประกอบผลการวิจัย 3 ประการดังนี้

1) ครูภาษาไทยมีการใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการบ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อศึกษาข้อมูลหลักการฟัง พูด อ่าน เขียน หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม และใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น พาวเวอร์พอยท์ เว็บไซต์เพื่อประกอบการสอนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมากยิ่งขึ้น การที่ครูใช้สื่ออย่างหลากหลายทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับเนื้อหา สติปัญญาและความสนใจของนักเรียนจึงทำให้นักเรียนเรียนรู้ภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับพวงเล็ก อุตระ (2539: 112) ที่กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับเนื้อหา วย ความสามารถ สติปัญญาและความสนใจของนักเรียนจะช่วยพัฒนานักเรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ครูภาษาไทยมีการใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีจิตเคาเรฟบ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้สื่อการเรียนรู้ เพื่อนำเสนอภาพและเรื่องราวของบุคคลที่ปฏิบัติตนให้เกียรติผู้อื่น เช่น พุดจาไฟเราะ มีสัมมาคารวะ และไม่รังเกียจหรือดูถูกผู้อื่นมาให้นักเรียนดูเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเลือกปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีจิตเคาเรฟและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สอดคล้องกับทฤษฎีกรวยประสบการณ์ของ Dale (1969: 42-43) ที่ว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถจัดประสบการณ์ให้แก่แก่นักเรียนได้ ซึ่งการให้นักเรียนได้ชมภาพหรือวีดิทัศน์ที่เสนอเรื่องราวต่างๆ จัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ได้จากสื่อ ดังนั้น การใช้สื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาจึงเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3) ครูภาษาไทยมีการใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์บ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูให้นักเรียนใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อศึกษาบทความ ข่าว หรือวรรณคดีที่จะนำมาใช้ทำโครงการด้วยตนเองบ่อยครั้ง จึงทำให้นักเรียนมีข้อมูลไม่มากพอที่จะนำมาใช้ทำโครงการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Gardner (2006) ที่กล่าวว่า หากนักเรียนได้รับโอกาสในการใช้สื่อเพื่อศึกษาข้อมูลบ่อยครั้ง ข้อมูลที่ได้รับอาจจะไม่เพียงพอสำหรับงานของนักเรียนจึงทำให้ได้ผลงานที่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร

4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยสรุปว่า ครูปฏิบัติด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจิตหาลักษณะครบทุกจิต เมื่อผู้วิจัยพิจารณาระดับการปฏิบัติโดยแยกแต่ละจิต พบว่า ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยบ่อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการและจิตเคาพ แต่วัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยน้อยครั้งเพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์ โดยมีเหตุผลประกอบผลการวิจัย 3 ประการดังนี้

1) ครูภาษาไทยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนมีจิตวิทยาการบ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยการทดสอบ ตรวจแบบฝึกหัด ตรวจงานกลุ่ม โครงงาน และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน ซึ่งการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายพร้อมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน จะทำให้นักเรียนได้ทราบข้อบกพร่องของตนเอง และปรับปรุงตนเองเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจภาษาไทยมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับเอมอร์ จังศิริพรกรณ์ (2546: 135) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลที่ดี ครูจะต้องรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริง และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน ว่านักเรียนมีจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้เรียนรู้และเข้าใจภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น

2) ครูภาษาไทยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนมีจิตเคาพบ่อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้วิธีการพูดคุยสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อประเมินทัศนคติในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น และประเมินการปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงถึงการให้เกียรติผู้อื่นด้วยการสังเกตจากการทำงานกลุ่ม โดยครูจะประเมินเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และการพูดคุยปรึกษาหารือกันในกลุ่มอย่างพึงพากัน

การที่ครูวัดและประเมินผลนักเรียนด้านที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการสัมภาษณ์ทัศนคติและสังเกตพฤติกรรม โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระ จะทำให้ครูสามารถวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะ คำพูดและท่าทางของนักเรียนจะสะท้อนความคิดภายในของนักเรียนได้ สอดคล้องกับศิริเดช สุชีวะ (2546) ที่กล่าวว่า วิธีการวัดและประเมินผลประกอบด้วย 3 วิธี คือ การทดสอบเหมาะกับการวัดความสามารถของนักเรียน การสอบถามการสัมภาษณ์เหมาะกับการวัดคุณลักษณะที่เป็นสิ่งเฉพาะตัวของนักเรียนแต่ละบุคคล เช่น ทัศนคติ และการสังเกตเหมาะกับการวัดคุณลักษณะที่แสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจนโดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนความคิดภายในของนักเรียน

3) ครูภาษาไทยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนมีจิตสังเคราะห์น้อยครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ครูทดสอบการคิดวิเคราะห์ ประเมินค่าและเรียบเรียงข้อมูลของนักเรียน โดยใช้ข้อสอบอัตนัยและตรวจผลงานโครงงาน ซึ่งครูกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับคุณภาพของผลงาน แต่เนื่องจากครูให้นักเรียนทำกิจกรรมโครงงานน้อยครั้ง การวัดและประเมินผลโครงงาน รวมถึงการให้ข้อมูลป้อนกลับในการทำโครงงานจึงน้อยครั้งเช่นกัน ครูจึงเสริมสร้างจิตสังเคราะห์ได้ไม่ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับศิริชัย กาญจนวาสี (2556: 19-23) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เช่น การตรวจแฟ้มสะสมงาน การตรวจโครงงานเป็นการวัดและประเมินผลผลงานที่จะต้องให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้

เรียนรู้และผลิตผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งการวัดและประเมินตามสภาพจริงนั้นย่อมสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริง กล่าวคือ หากนักเรียนได้ปฏิบัติบ่อยครั้ง การวัดและประเมินผลย่อมบ่อยครั้งเช่นกัน

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยอภิปรายผลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า ครูจะต้องศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนก่อนเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ครูจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน ซึ่งการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนทำให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลได้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน ทำให้ครูสามารถเสริมสร้างจิตหาลักษณะให้แก่ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูต้องวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง และออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับให้นักเรียนได้ทำผลงานด้วยตนเอง เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้อาษาไทยได้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของนักเรียน เพราะการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียน ดังนั้น การจะเสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตหาลักษณะ ครูจะต้องสอนนักเรียนเรียงตามลำดับความยากง่ายของข้อมูล เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับสุวัฒนา เอี่ยมมอพรรณ (2549: 110-111) ที่กล่าวว่า ครูต้องจัดเนื้อหาสาระให้เป็นลำดับขั้นตอน คำนึงถึงความยากง่ายและความต่อเนื่องของเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกับเพื่อนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การปรับตัวและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

ครูต้องออกแบบการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะ ทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหา มากยิ่งขึ้น เช่น หนังสือเรียน พาวเวอร์พอยท์ สื่อวีดิทัศน์ โปรเจคเตอร์ ซึ่งการออกแบบการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทยที่ดี ครูจะต้องใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา ความรู้และความสามารถในการรับรู้ข้อมูลของนักเรียน เพื่อให้สื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ส่งเสริมความรู้ให้แก่ นักเรียน

ครูต้องออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย โดยวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ และตรวจงานของนักเรียน และกำหนด

เกณฑ์รูบริค กำหนดการวัดและประเมินค่านิยม ทศนคติเพื่อให้สามารถวัดและประเมินนักเรียนได้ถูกต้องตาม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละจิตลักษณะ

แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ข้างต้นสอดคล้องกับแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2545: 8) ที่กล่าวว่า หัวใจสำคัญที่จะทำให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ คือ ครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ออกแบบการใช้สื่อการเรียนรู้ และ ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 93) ที่กล่าวว่า ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้รู้จักคิด ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ได้ด้วยตนเอง และ Gardner (2006) กล่าวว่า การจะเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นคนที่มีจิตหาลักษณะ ครูต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นด้วย เพราะการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากจะได้ความรู้แล้ว ยังได้มิตรภาพที่ทำให้อยู่ในสังคมนี้ร่วมกับ ผู้อื่นได้

2. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตหาลักษณะ ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง มีวินัยและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเน้นการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้สิ่ง ๆ ได้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ยังมีการเรียนการสอนแบบตกผลึกที่เน้นการให้นักเรียนเรียนรู้จากการอภิปรายร่วมกันจน สามารถวิเคราะห์ ประเมินค่าและสังเคราะห์ข้อมูลได้ นักเรียนสามารถสื่อสารสิ่งที่นักเรียนเข้าใจผ่านงานเขียน ของตนเองและเกิดการตกผลึกทางความคิดในเรื่องที่ตนเองศึกษา และการสะท้อนคิดที่เน้นให้นักเรียนใช้ คำถามเพื่อสะท้อนคิดระหว่างการทำงานและหลังการทำงาน เพื่อให้นักเรียนได้ประเมินตนเองอย่าง ต่อเนื่อง นำไปสู่การพัฒนาตนเองจนสามารถเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาได้เข้าใจอย่างถ่องแท้

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดข้างต้น เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจิตวิทยาการ จิตสร้างสรรค์และจิตสังเคราะห์

นอกจากนี้ยังมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตเคารพ ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตนเอง ความเมตตา และมีจิตสำนึก ต่อส่วนรวม กิจกรรมสุนทรียสนทนาที่เน้นการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม รับฟังและยอมรับความคิดเห็น ของผู้อื่น ทำให้สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ การคิดไตร่ตรองที่เน้นให้นักเรียนคิดพิจารณาทบทวนสิ่งที่ได้ฟัง โดยใช้เหตุผลประกอบ ใช้ความคิดพิจารณาความเป็นตัวตนของแต่ละคนและปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกัน และ การเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้งาน

ประสบความสำเร็จ และการส่งเสริมการพัฒนาความเคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพทั้งด้านการคิด การพูด และการปฏิบัติ ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตจริยธรรมด้วยกระบวนการกระจายคำนึงกับการจัดกิจกรรมจิตอาสาที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อสังคม การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และการมีวินัยที่จะทำให้นักเรียนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ผู้วิจัยพิจารณาลักษณะของแนวคิดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจิตห้าลักษณะแล้ว พบว่าแต่ละแนวคิดมีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมือนกันคือ การจัดกลุ่มทำงานด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนได้ช่วยกันเรียน ช่วยกันทำงาน จนประสบความสำเร็จได้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ครบทั้งห้าจิตลักษณะ ได้แก่ การจัดกลุ่มทำโครงการ กล่าวคือ การให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อน ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ในการนี้ นักเรียนจะได้พัฒนาจิตวิทยาการ เพราะนักเรียนจะต้องมีวินัยในการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำความรู้ที่มีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกับเพื่อนได้ นักเรียนได้พัฒนาจิตสังเคราะห์ เพราะนักเรียนจะต้องสืบค้น วิเคราะห์ ประเมินค่า และผสมผสานเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ ได้ด้วยตนเอง จนเกิดเป็นโครงการที่เกิดจากความตั้งใจและทุ่มเททำงานของนักเรียน ซึ่งการทำโครงการนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่และแตกต่างไปจากเดิม เพราะ โครงการจะเป็นการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างและน่าสนใจ ซึ่งทำให้นักเรียนได้พัฒนาจิตสร้างสรรค์

นอกจากนี้ เมื่อนักเรียนต้องทำงานร่วมกับเพื่อนซึ่งมีความแตกต่างกันทางความรู้ ความสามารถ นักเรียนจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว โดยการให้เกียรติ เข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนได้พัฒนาจิตเคารพ และในขณะเดียวกัน นักเรียนได้พัฒนาจิตจริยธรรมด้วย เพราะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้น นักเรียนจะต้องทำตามกฎระเบียบของสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีวินัย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบความสำเร็จ ดังนั้น การให้นักเรียนได้จัดกลุ่มทำโครงการ หรือกิจกรรมตามแนวคิดในการพัฒนาจิตลักษณะข้างต้น จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จนเกิดจิตห้าลักษณะครบทุกประการ

3. แนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตลักษณะครูต้องใช้สื่อที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน เช่น หนังสือเรียน พาวเวอร์พอยท์ เพื่อประกอบการบรรยาย นำเสนอประเด็นต่างๆ เรียงตามลำดับ เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ง่าย นอกจากนี้ครูยังต้องใช้สื่อวิทัศน์ และช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเป็นตัวอย่าง หรือสื่อประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจในประเด็นที่ศึกษามากยิ่งขึ้น

ห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก ครูควรเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์กับเครื่องฉายโปรเจคเตอร์ เพื่อให้ นักเรียนทุกคนในห้อง ได้เรียนรู้กันอย่างทั่วถึง รวมทั้งใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แบบฝึกหัด ใบงาน เพื่อให้ นักเรียน ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งการใช้สื่อการเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย เป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะทำให้ นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หากครูใช้เพียงตำราเรียน นักเรียนจะได้รับความรู้ไม่ เพียงพอ และไม่เห็นภาพชัดเจนเท่ากับการดูวิดีโอ หรือข้อมูลสรุปจากพาวเวอร์พอยท์ของครู สอดคล้องกับ กิดานันท์ มลิทอง (2540: 85) ที่กล่าวถึงการใช้สื่อการเรียนรู้ไว้ว่า ครูต้องเลือกสื่อที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและความสนใจของนักเรียน ใช้ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้จน เข้าใจมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีการประเมินสื่อการเรียนรู้หลังจากที่ใช้ทุกครั้งว่า ควรมีข้อปรับปรุงและพัฒนาอย่างไร ให้สื่อการเรียนรู้เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ

4. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีจิต ลักษณะ ครูต้องใช้กระบวนการประเมินตามสภาพจริง เพื่อวัดและประเมินผลนักเรียนทั้งก่อนเรียน ระหว่าง เรียน และหลังเรียน และวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้วยการวัดและประเมินทัศนคติ ค่านิยม

ครูต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ก่อนเรียน โดยใช้วิธีการถามตอบ การสังเกต การทดสอบก่อน เรียน เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของนักเรียน วัดและประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียน โดยวัดและ ประเมินผลสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตหาลักษณะของนักเรียน โดยใช้วิธีการถาม ทดสอบ ตรวจแบบฝึกหัด หรือชิ้นงานท้ายคาบหรือท้ายหน่วยการเรียนรู้ รวมถึงการให้คะแนนการนำเสนองานเดี่ยว และงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน และวัดและประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียนเพื่อวัดและประเมินผลสิ่งที่นักเรียนได้ เรียนรู้ทั้งหมด สอดคล้องกับ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 17-18) ที่กล่าวว่า ครูจะต้องมีการวัดและ ประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ การสอบถาม การสังเกต การตรวจผลงาน หรือการวัดเจตคติเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ นักเรียนแต่ละคน ซึ่งการวัดและประเมินผลข้างต้นเป็นการวัดและประเมินผลจิตวิทยาการ จิตสังเคราะห์และ จิตสร้างสรรค์

นอกจากนี้ครูยังสามารถวัดและประเมินผลจิตเคารพและจิตจริยธรรมได้ด้วยการวัดและประเมินผล ค่านิยม โดยครูจะใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตเพื่อวัดและประเมินผลความคิดภายในของนักเรียนที่สะท้อน จากคำพูดและท่าทาง สอดคล้องกับล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 141-142) ที่กล่าวว่า การวัด และประเมินผลค่านิยมเป็นการวัดและประเมินความเชื่อในสิ่งที่สังคมเห็นว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง จึงจะต้องมี จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนเพื่อวัดและประเมินผลค่านิยมนั้น ด้วยเหตุนี้ค่านิยมของนักเรียนจึงใช้วัดจิต เคารพและจิตจริยธรรมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ครูควรศึกษาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียน

1.2 ครูควรศึกษาแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตหาลักษณะ เช่น แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้จากการปฏิบัติ กิจกรรมกิจอาสาเพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

1.3 ครูควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

1.4 ครูควรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และวัดค่านิยมของนักเรียน เพื่อให้ครูสามารถวัดและประเมินผลนักเรียนได้ครบทั้งห้าจิตลักษณะ และสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนสังกัดและเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลอง โดยนำเสนอวิธีการใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาให้นักเรียนเกิดจิตลักษณะในระดับสูง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือครูแนวการจัดทำแผนการสอนพัฒนาศักยภาพ: โครงการทดลอง*

ศักยภาพพัฒนาของเด็กไทย. กรุงเทพฯ: ครูสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตร*

การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: ครูสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมงาน Portfolio*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพ และจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิดานันท์ มะลิทอง. (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติศักดิ์ ลักษณะ. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นทีมสำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา หลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). *การคิดเชิงสังเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- คงรัฐ นวลแปง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งวิทยาการ จิตแห่งการสังเคราะห์และจิตแห่งการสร้างสรรค์สำหรับนิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตินา แคมมณี และคณะ. (2543). *ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูป การศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงเล็ก อุดระ. (2539). *วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริเดช สุชีวะ. (2546). *หลักการประเมินการเรียนรู้ รวมบทความการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2554). *สรุปผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2544). *การประเมินผลภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมิตตา สว่างทุกข์. (2553). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการคิดตามแนวคิดจิตทั้ง 5 ของการ์ดเนอร์ สำหรับนักศึกษายาบาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและการเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวัฒนา เอี่ยมอรพรรณ. (2549). คำถามสำคัญในการจัดทำแผนการเรียนรู้. ใน *ประมวลบทความเรื่องหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอมอร จังศิริพรปกรณ์. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้. ใน *การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Dale, E. (1969). *Audiovisual methods in teaching*. New York: Holt, rinehart and winston.

Gardner, H. (2006). *Five minds for the future*. Boston: Harvard Business School Press.

Likert, R. (1967). The method of constructing and attitude scale. *Reading in attitude theory and measurement*. New York: Wiley & son.